

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput III. Solvuntur ea, quæ contra Scholasticen objiciuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

cessaria, bene tamen perutilis, & accommodata.

15. Constat prima pars; siquidem ante Magistrum pluribus sæculis Fides perseveravit, floruit maximè virtus, Patres Orthodoxi quamplurimos Hæreticos confutarunt, quamquam non erat præsens methodus Theologicas res pertractandi. Constat etiam altera pars; quippè optandum est, ut in tradendis disciplinis confusio, quantum fieri potest vitetur, agendo primum de natura & existentia objecti, deinde de ejus proprietatibus, & consequenter dereliquis ad idem spectantibus, singula ad certa capita revocando: Sed hoc præstat Scholastica methodus: Ergo, &c.

Propositio 5. PROPOSITIO V. Theologia Scholastica, quidquid reclament nebulones, est utilis, necessaria, & ad profligandas hæreses, fidemque servandam aptissima.

16. Sequitur assertum ex dictis, ac ostenditur primò: Vera Scholastica Theologia ea est, quæ ad oracula Scripturarum ad Apostolorum traditionis, ad antiquorum testimonia Patrum addit pro arguendis erroribus, ac veritatibus confirmandis aliqualem usum dialecticæ: quæ nititur quandoque naturali philosophiæ, ut sapientes fidei lumine destitutos sibi captivet, & in obsequium veritatis devincat: quæ demum differendo non vagatur inordinatè, ut facere cogebantur antiqui modò unum dogma, modo alterum, cum varii errores insurgerent, vindicando; nam ego istam de Theologia ideam habeo, quidquid contendat, qui in frivolis, minimisque præcipuam operam perdunt. Sed dialectica in unaquaque scientia apprimè requiritur, ut apparet ex priori propositione: naturalis philosophia, ut ostendi propositione secunda, à Theologo jure adhibetur; atque recta methodus, præterquam, quod accidentaria est, nec scientiæ naturam immutat, ut dicebam nuper, scilicet propositione præcedenti, à cordatò viro rejici non debet. Ergo Scholastica Theologia utilis est, necessaria, & ad fidem juvandum idonea.

Comprobatur Conclusio Summorum Pontificum auctoritate; nam Urbanus

IV, Innocentius VI, & Joannes XXII. Summam D. Thomæ plurimum commendaverunt, ut videre potes apud Contensonium in illius doctrinæ defensione, & Eminentissimum Gotti Quæst. 1. dub. III. §. 2. num. XIV. Innocentius IV. mandavit Alexandro Alensi ut Summam Theologicam ederet, quam Alexander IV. suo probavit diplomate. Sixtus V. in Bulla, in qua D. Bonaventuram connumerat eximiis Ecclesiæ Doctoribus, ait: *Hujus tam salutaris Scientiæ cognitio, & exercitatio semper certè maximum Ecclesiæ adjumentum asserre potuit, sive ad Scripturas ipsas verè, & sinè intelligendas, & interpretandas; sive ad Patres securius, & utilius perlegendos; sive ad varios errores & hæreses detegendas, & refellendas . . . . .* Quantò igitur magis illi, idest Hæretici, hanc munitissimam Scholasticæ Theologiæ arcem oppugnare, & revertere conantur, tantò magis nos decet hoc invictum Fidei propugnaculum defendere, & hereditatem Patrum nostrorum conservare, & tueri. Magnificè pariter hanc Theologiam extollit Conc. Lateranense IV. damnans ejus impugnatorem Abbatem Joachimum: Viennense Concilium de parvulorum Baptismo: & Sacra Tridentina Synodus sess. 5. de Reform. cap. 1. ubi præcipit ut hujus Theologiæ instituantur Magistri indicta præbenda ac stipendio.

Tandem quis sibi met persuadeat inutilem esse scientiam tanto labore à Viris doctissimis, ac sanctissimis comparatam; cujus toto terrarum orbe viget usus; quam universæ celebriores Academiae profitentur; & quæ in dies clarissimorum Virorum exercet ingenia? Erit ergo Theologia Scholastica, ut quidam ait apud Franciscum Henno quæst. VII. concl. *Ecclesiæ lumen, Fidei columnæ, trutina veritatis, errorum clava, fulmen hæresum, fax mysteriorum, & Catholicæ doctrinæ lapis lydius.* Fortasse vellent Theologi, ut acerbiori stylo facultatem suam vindicassent, ac detractoribus vicem reddidissent; sed frugi scriptori, qualem me esse desidero, est à loquacitatis libidine temperandum.

17. Probatum auctoritate Ss. Pontificum.

18. Probatum ex viris doctissimis.

C A P U T III.

Solvuntur ea, quæ contra Scholasticen obijciuntur.

S U M M A R I U M.

1. 2. 3. 4. Adversarii ex S. Scriptura, Ss. Patribus, exemplis, & hæresum portentis probare conantur, Philosophiam, humanamque sapientiam nobis interdici.

5. 6. 7. 8. 9. Solvitur obiectio.

10. Probare nituntur adversarii, Theologiam Scholasticam fidei Catholicæ adversari.

11. Satisfit objectioni.

12. Scho-

12. Scholasticis obijcitur, quod inter se non conveniant; sed in rebus etiam ad fidem pertinentibus scandalosa contentione differant.
13. Solutio objectionis.
14. Dicitur, turpi illa vocabulorum barbarie: *entitas, quidditas, opus operatum, materialiter, formaliter &c.* Theologiam suo nitore, ac puritate exspoliari.
15. Solidè ad hoc respondetur.
16. Obijcitur, nullum argumentorum genus afferre utilitatem in divinis rebus explicandis.

17. 18. Expediuntur objecta.
19. Reprobant adversarii modum Scholasticum ob ejus novitatem.
20. Solvitur objectio.
21. Scholastici plures quæstiones metaphysicas apud præcos Ecclesiæ Patres inauditas afferunt.
22. Enervatur objectum.
23. Scholastici plura inutilia, futilia, ac prope modum insana afferunt.
24. Ostenditur contrarium.

Objectiones
contra Scho-
lasticen.

EA modò, quæ contra vindicatam hæcenus Theologiam ab ejus impugnatoribus opponuntur, sunt diluenda: quorum aliqua solam philosophiam perstringunt; aliqua vero in methodum, rationemque Scholasticorum invehunt. Sunt autem ista.

I. **Obiectio ex** Opp. I. Philosophiam, humanamque sapientiam nobis sacri libri interdicunt. **Ss. scriptura.** Ergo huic nihil est operis impendendum.

Prob. ant. Nam Ecclesiastes cap. 1. 13. legitur. *Et proposui in animo meo querere, & investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum. Et Apostolus ad Colossens. 11. 8. Vide te, ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum.* Et 1. ad Corinth. cap. 11. v. 4. *Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humane sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.* Cujus generis plura in Divinis occurrunt literis.

2. **Confirmatio**
ex Patribus.

Confirmatur I. Ex Patribus; etenim S. Basilii sic libro 1. contra Eunomium invehitur: *Hæc illum ex mundi sapientia garrere, à qua in præceptis abreptus hanc sermonis novitatem ingressus est, non est difficile monstrare. Aristotelis enim sunt, ut qui legerunt, testari possent, sermones illi de habitu, & privatione in libro ejus, qui inscribitur Categoriarum.* Et infra de iis, qui sæculari humanaque reguntur sapientia, exponit illud Psalmi cxviii. v. 85. *Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua.* Consimilia habet Gregor. Nyssenus lib. 2. contra eundem Eunomium, & Cyrillus Alex. Theol. xi. Quid verò de cavenda Philosophia non ait Tertullianus? Is lib. de Præscript. cap. vii. dialecticam appellat coactam, duram, versipellem, molestam operariam contentionem, ac artificem destruendi; & demum esse ab Ecclesia eliminandam his verbis affirmat: *Quid ergo Athenis, & Hierosolimis? quid Academia, & Ecclesia? quid Hæreticis, R. P. Berti Theol. Tom. I.*

& Christianis? Nostra institutio de porticu Salomonis, qui & ipse tradiderat Dominum in simplicitate querendum. Viderint qui Stoicum, & Platonicum, & Dialecticum Christianismum protulerunt. In libro quoque de Anima non semel clamat, *auferendam esse argumentationem.* Item Leo Magnus sermone v. de Nat. *Abigatur, inquit, terrenarum caligo rationum, & ab illuminatæ fidei oculo mundana sapientiæ fumus abscedat.*

II. Confirmatur ab exemplo. I. quoniam Apostoli, qui tamen veri fuerunt Theologi, neque Dialecticam, neque Philosophiam habuerunt; licet juxta Domini pollicitationem illos Spiritus Sanctus omnem docuerit veritatem. 2. Augustinus disputans contra insaniam Manichæorum, qui gloriabantur se initium, finem, & mundi causam adinvenisse, ait lib. 1. de Aetis contra Felicem cap. 10. *Non legitur in Evangelio, Dominum dixisse, mitto vobis Paracletum, qui vos doceat de cursu Solis, & Lunæ. Christianos enim nos facere volebat, non Mathematicos.* Sufficit autem, ut homines de iis rebus quantum in schola didicerunt, noverint propter humanos usus. Ad usum ergo Theologiæ humane rationis doctrinam nihil prodesse ex Augustino didicimus. 3. Narrat Socrates Historiarum lib. 1. cap. 8. quod cum in Nicæna Synodo Dialectici quidam argumentantes omnia turbarent, ita illos simplex quidam Laicus compellavit: *Christus & Apostoli non artem nobis Dialecticam, nec inanem versutiam tradiderunt, sed apertam, ac simplicem sententiam, quæ fide bonisque actibus custoditur.* Quibus dictis assenserunt omnes, & ipsi Dialectici æquiore animo quieverunt. Hinc ista emergit argumentatio: Si Dialectica ac Philosophia Theologo aliquid afferret utilitatis & commodi, has disciplinas docuisset Apostolos Spiritus Domini, eisque Concilia ac Patres insurgentes hereses depulissent: Atqui oppositum omnino accidit: Ergo &c.

Rursus confirmatur tertio. A philosophia deteriora hæresum portenta promanarunt:

B

manarunt:

4.
Confirmatio
e portentis
hæresum.

manarunt: Ergo tantum abest, ut Ecclesiæ sit utilis, quin potius ei nocet quammaximè. Prob. antecedens auctoritate, & experimento: Auctoritate, nam Tertullianus lib. de Anima cap. 3. Philosophos appellat *Patriarchas Hæreticorum*: Et cap. vii. de Præscript. hoc discrimen statuit Hæreticos inter & Catholicos, quod hi in simplicitate Dominum quærant, illi autem inferant *Aristotelem*, qui illis *Dialecticam instituit*. Ambrosius lib. 1. de Fid. cap. 3. & in Pl. cxviii. scribit, Arianos in perfidiam ruisse, quod elegerint disputationum tendiculas *secundum Dialecticæ disciplinam*: & S. P. Aug. serm. 81. de Tempore asserit, ciniphe, qui tertia plaga vexarunt Egyptios, designare Philosophos simul, & Hæreticos, qui verborum *stimulis animas terebrant*. Accedunt experimenta; etenim Aristotelicis inventis ad exitum, ac pestem abusi sunt Arius, Eunomius, Aetius, ut scribunt Rufinus, Basilus, Gregorius Nyssenus, Epiphanius, & Socrates. Quapropter anno 1204. Philippo Augusto Rege Francorum, Aristotelis Metaphysicam Parisiis damnatam esse, narrat in libro de Gestis Philip. Rigordus. Esecta quoque Platoniorum prodiisse omnes ferè superiorum ætatum hæreses Valentini, Marcionis, Manetis, aliorumque nebulonum, initio primi libri de Trinitate ostendit Petavius. Auctoritate ergo, atque experimento compertum est singulas hæreses philosophorum tendiculis fuisse confutas.

5.
Solutis objectionibus
1mæ.

Resp. ad argum. nego ant. Sacræ enim literæ volunt Ecclesiæ Doctorem idoneum esse ad hortandum, docendum, corripiendum, ad distinguendas veritates sermonum, ac respondendum stultis juxta stultitiam suam. Monent tantum, ne ad humanarum rationum momenta Christiana Fides potissimum exigatur: quod & nos præcepimus superiori propositione 111. Itaque ad locum Ecclesiæ repono, Ecclesiasten de felicitate hujus vitæ verba facere, & diligenti creaturarum omnium inquisitione hoc unum evincere, quod omnia vana sint, obnoxia mutationi, ac spiritus afflictio, ita, ut in nullo hujus sæculi bono rationalis hominis vera consistere valeat beatitudo, idque contra eos, qui hanc sive in voluptatibus, sive in affluentia deliciarum, sive in humana locaverunt sapientia. Propterea non dixit *occupationem pessimam* esse, scrutari humana intelligentia cælestem, terrenamque creaturam, sed in ista occupari; idest, tanquam finem illam habere. De quo

loco tum quod apertissimus sit cuique legenti, tum quod disertissime ut cetera omnia, expendatur à Cano lib. ix. cap. 9. satis mihi videor dixisse. Alterum Pauli ex Epist. ad Coloss. immerito in nos detorquent, cum ibi hortetur fideles, ut caveant ab Epicureorum secta; quæ per inanes fallacias Dei providentiam evergens à vera religione, quam Atheniensis conculcaverat Epicurus, plurimos retrahebat. Explodit ergo Paulus illam dumtaxat philosophiam, quæ adhaeret falsis improborum hominum traditionibus. Quod etsi vulgari populo Apostolus vetaret philosophiam, non idem iudicium ferendum esset de Pastoribus, & Doctoribus; quorum non solum est credere, sed etiam reddere rationem poscentibus. Enim verò neque nos universis Ecclesiæ membris necessariam ducimus esse Theologiam, sed tantummodò Corpori. Addo, nos Philosophiam eodem fine in Scholis recipere, videlicet, ne quis nos seducat, & decipiat per philosophiam, & inanem sapientiam; facilius enim evitantur jaculla, quæ prævidentur.

6.
Solutio confirmationis
1mæ.

Ad 1. Confirmationem dico, Patres illam tantum philosophiam abjicere, quæ sola naturali ratione arcana fidei scrutatur; necnon fallacem Dialecticam, quæ tricis & sophismatibus ingenia implicat tardiora. Et meritò, cum nata vix religione, Christiana Fides Paganos habuerit irrisores, hostesque implacabiles Hæreticos, qui in eam Platonis & Aristotelis nefaria dogmata inducere tentaverunt ex horum philosophorum officina prodeuntes. Ceterum Philosophiam, & Dialecticam ancillam fidei, & veritatis indagatricem non semel commendaverunt, quippe qui optimè noverant esse contra sophistas veritatis sepimentum. Basilus ergo, Nyssenus, Cyrillus eo pacto loquuntur contra Arianos, qui per ideam humanæ generationis Divinum Verbum creatum esse temerè contendebant; statuebantque, ut ait lib. 1. de Fide Divus Ambrosius, *Omni vim venenorum suorum in Dialectica disputatione*. In eo sensu ait Leo Magnus illuminatæ fidei oculum non esse fumo mundanæ sapientiæ offuscandum. Facillimum est ergo veteres inter se conciliare, si dicamus reprobari ab illis usum Philosophiæ tanquam pestilentem, ac noxium, quando sola credendi ratio in humana ratiocinatione concluditur; & cum ad circumveniendos rudes callida, & versuta Dialectica identidem usurpatur: non verò procul amandandas esse mundanas disciplinas, cum presidio sunt Religioni, eique tanquam ancillæ deserviunt.

Addam

7.
Confirmatio
solutionis.

Addam nonnulla de Tertulliano, cuius praesertim testimonio inimici Scholastici abutuntur. Is citato libro de Praescript. Philosophos carpit, qui *gloriae solius, & eloquentiae libidinosi si quid in sanctis Scripturis offenderunt digestum pro instituto curiositatis ad propria verterunt: qui affectant veritatem, & affectando corrumpunt, qui de una via obliquos multos, & inextricabiles tramites sciderunt*; tales enim fuisse illius aetatis Philosophos, affirmat cap. XLVII. Apologetici. Quos ego non philosophos dixerim, sed philodoxos. Et in libro de Anima loquitur contra asserentes, eam esse mortalem, pertinaciter innixos solis sensuum animadversionibus, quibus observabant homines nasci, crescere, & mortalia appetere ad vitam alimenta: cuiusmodi erat quidam medicus Soranus nomine; de quo cap. VI. ejusdem libri. At Tertullianum minimè usum improbasse philosophiae satis constat. Primò quia in lib. de Resurrect. Carnis asserit, quòd *nos quoque provocant Haeretici philosophari*: quibus verbis, ait in Notis ad cap. VII. de Praescript. Jacobus Pamelius, *necessariam esse aliquam Philosophiae scientiam satis indicat*. Deinde in eodem libro aperte sese explanat, ubi ait: *Est quidem & de communibus sensibus sapere in Dei rebus, sed in testimonium veri, non in adiutorium falsi: quod sit secundum divinam, non contra divinam dispositionem; quaedam enim & natura nota sunt, ut immortalitas animae, &c.* Præterea Tertullianus ipse disputans contra Marcionem probat, dari non posse duo summa magna, quia hoc est esse summum magnum par non habere: probat lapsum hominis Deo non esse imputandum, quoniam Deo Coaeternam esse bonitatem apparet ex universi factura: probat materiam non esse Deo Coaeternam, quia is debet esse causa omnium, ut illum Deum confiteri possimus. Immortalitatem verò animae nonnè demonstrat in libro de Resurrect. Carnis ex Platone, ex communibus sensibus, ex hominum conscientia? Invehitur ergo in eos tantum, quibus nulli assentiri dogmati libet, quod humana ratione non capitur; vel qui ventosa sapientia auram captant, & circumveniunt simpliciores, homines non solum fidei, sed etiam Reipublicae perniciosissimi, expulsi olim à Thebanis, à Spartiatis, ab Argivis, ut idem Tertullianus scribit in suo Apologetico, atque imperante Domitiano ab ipsa Roma, ut refert Eusebius in Chronico.

Ad 2. Confirmat. Resp. nullo ex ad-
R. P. Berti Theol. Tom. I.

ductis momentis improbari in Theologo physiologiam. Nam primum ab exemplo Apostolorum in Adversarios retorquetur. Apostoli non fuerunt Grammatici, non eloquentes sed ex tempore ad Philosophos ac Tyrannos revincendos sapientissimè loquebantur. Ergo si exemplum placet Apostolorum, ignorare debemus Grammaticam, esse barbaros, & repentè colloqui, implentes in nobis promissum Christi, Matth. X. v. 19. *Nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini*. At non valet in nobis exemplum Apostolorum; nam illis omnia divinus Spiritus suggerebat: nos autem sumus hoc peculiari munere destituti. In secundo, ac tertio non est cur diutius immoremur; nam Augustinus jure reprehendit Felicem Manichaeum; cum nihil pertineat ad Christianam Fidem, de qua cum haeretico disputat, esse Mathematicum, & siderum cursum metiri: & Socrates loquitur de quibusdam dialecticis, qui licet Scripturarum auctoritatem reciperent, spretis divinis literis, solis paralogismis conabantur adstruere Filii Divinitatem.

Ad ultimam Confirmat. dist. ant. A philosophia promanarunt haereses, cum aliqui sacras literas, ac traditiones arte dialectica tentarunt convellere, & creando regulam in sola humana sapientia constituerunt; conc. E philosophia haereses derivarunt, quum posita in divinis revelationibus ratione credendi, humanis disciplinis usi sunt in fidei praesidium ac fulcimentum, neg. Jam habes, quid respondeas ad utramque hujus antecedentis probationem. Tantum nota, Magdeburgenses inter Tertulliani errores collocare, quòd affirmaverit, ex philosophia ortas haereses; ut observat Pamelius in Notis loc. cit. Sed nos Tertullianum, aliosque commodius interpretamur.

Secundò respondetur, Haeticos abuti etiam Scriptura sacra, ut scribit Hilarius ad Constantium Augustum: *Nemo haeticorum est, qui se non secundum Scripturas praedicare ea, quibus blasphematur, mentiatur*; & tamen sacras literas noxias, & inutiles esse nullus dixerit.

Opp. 2. Scholastica Theologia Fidei Catholicae adversatur. Ergo meritò ipsi Catholicæ adversatur. Pr. ant. Scholasticae non est certè ad credendum necessaria; neque ad fidem formandam exigitur, dicente Tertulliano de Praescript. cap. 8. *Nobis curiositate opus non est post Christum Jesum, nec inquisitione post Evangelium*. Deinde ejus perfectionem minuit, cum perfectius sit

8.
Solutio con-
firmationis
2da.

9.
Solutio con-
firmationis
ultima.

10.
Obiectio 2a.

fit simpliciter credere, quàm veritatem inquirere: unde Cassianus ferm. de Fide aiebat: *Quid mihi querere, quomodo verum sit, quod Deus dixit, cum dubitare non debeam, quin verum sit, quod Deus dixit?* Ad hæc tollit ipsius fidei quodcunque meritum, auctore Gregorio Hom. 26. *Fides amittit meritum, ubi ratio præbet experimentum.* Denique removet à Dei cultu, cum viri docti videantur contemplationi veritatum æternarum minùs dediti, & ad perfectam vitam capeffendam parùm idonei. Sed facultas, & ars quæ ad fidem non exigitur, quæ minuit ejus perfectionem & tollit meritum, quæ reddit hominem erga Deum tepidiorem, Fidei censenda est adversari: Ergo, &c.

11.
Solutio.

Resp. nego ant. Ad ejus probat. singulas propositiones distinguo: Scholasticæ non exigitur ad Fidem, idest, non conducit ad nova dogmata inveniendâ; Esto. idest, nullo modo deservit ad defensionem, & explicationem eorum dogmatum, quæ sunt tradita; nego. Perfectius est simpliciter credere, quàm veritatem scrutari libidine rixandi, & contentions pruriginè, co. ad ipsius Fidei præsidium, & proximorum institutionem, nego. Fides amittit meritum, ubi ratio præbet experimentum rationis, & ubi hoc experimentum quaritur motivo incredulitatis; ut in Thoma, qui noluit credere Christum surrexisse, antequam vulnera ejus palpasset, & de quo laudato loco sermonem habet Gregorius, id quidem verum est: ubi additur experimentum rationis ad revincendam obsecutorum perfidiam; id falsum est. Viri docti quandoque tepidiores sunt ob doctrinam, quoniam hæc seipsa à Dei cognitione, & amore retrahat; Est propositio Moliniana sexagesima quarta ab Innoc. XI. proscripta in Bulla, *Cælestis Pastor*, & injuriosa innumeris Ecclesiæ Patribus, qui pietatem ac sapientiam conjungere; opposita quoque naturali rationi, quæ docet majorem esse Dei amorem, ubi major est Dei cognitio. Removet aliquando à Dei cultu propter cupiditatem, vel curiositatem, cui nimis addicitur; concedo hanc propositionem, & nego consequentiam.

12.
Objeção 3.

Opp. 3. Saltem verum est, quod contra Scholasticos objiciebat Pappus Argentoratensis, Scholasticos ipsos nunquam inter se convenire, atque de rebus etiam ad fidem pertinentibus scandalosa contentione differere.

13.
Solutio.

Resp. Id nobis ab Hæreticis opponi, quod in eos adamussim quadrare compertum est, cum ad invicem conten-

tionibus pugnent insensissimis, & ex una illorum secta innumera statim prodierint; ita ut repeti debeant verba Hilarii ad Constantium. *Periculosum nobis, atque miserabile est, tot nunc Fides existere quot voluntates: & tot nobis doctrinas esse quot mores.* Vide de innumeris Navatorum placitis Historiam Variationum Jacobi Bossueti. Nos autem duo quæstionum genera distinguimus, æternum earum, quæ dogmata fidei comprehendunt, cujusmodi sunt, an Deus sit unus, an sit in divinis Personis Trinitas, an Verbum carnem assumpserit; alterum illarum, quæ in utramque partem absque fidei discrimine defendi possunt, veluti quando de virtuali ac formali attributorum divinatorum distinctione, de præcipua Incarnationis Dominicæ causa, de simultanea rerum productione altercamur. Neque nos latet, Sanctum parentum Augustinum lib. de Peccat. Orig. cap. 23. scripsisse: *Longè aliter se habent quæstiones istæ, quas esse præter fidem arbitratur, (Cælestius) quàm sunt illæ, in quibus salva fide, qua Christiani sumus, aut ignoratur, quid verum sit, & sententia definitiva suspenditur, aut aliter, quàm est, humana, & infirma suspitione conjicitur.* Itaque in iis, quæ ad fidem spectant, quoniam certa nituntur revelatione, penitus consentimus; sed in iis, quæ ancipiti hærent fundamento, iniquus est, quisquis in nobis unanimem sensum expostulat, maxime dum is in fidei capitibus dissentit ab aliis.

Dices: Quid sibi vult in pertractandis illa turpis, & lutulenta vocabulorum barbaries, *Entitas, quidditas, opus operatum, materialiter, formaliter*, aliorumque plurium, quibus à Scholasticis suo nitore, ac puritate expoliata est Theologia?

14.
Objeção de barbarie vocabulorum.

Resp. Et his vocabulis suam subesse ideam, eaque, licet obscuram reddant latinitatem, tollere sermonis æquivocationem, & planiori via exorta diffidia dirimere. Recordamur scripsisse Augustinum Enarrat. in Ps. 36. *Non timeamus ferulas Grammaticorum, dum tamen ad veritatem solidam, & certtorem perveniamus:* & lib. 4. de Doctrina Christiana cap. 11. *Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba:* tum in lib. contra Adim. cap. 71. *Mundanis scriptoribus tota cura de verbis est; nostris de rebus.* Attamen propter eos, qui ad Religionem, optimosque mores trahendi sunt & alliciendi, ornatum delectumque verborum laudamus; quamquàm ego eloquentiam nunquam ostens

15.
Solutio.

conten-

contentus ero duntaxat, ut, quod intelligo, declaratur. *Quoniam inter se habent nonnullam similitudinem vefcentes, atque discentes; propter fastidia plurimorum, etiam ipsa, sine quibus vivi non potest, alimenta condienda sunt;* inquit, S.P. cit. lib. IV. de Doctrina Christiana cap. 11.

16.
Objectio 4.

Opp. 4. Argumentorum tria sunt genera, primum, quod dicitur *demonstratio*, alterum proprium dialecticæ, ac *probabile*, tertium ad decipiendum, idest *sophisma*: Atqui ex his nullum in divinis rebus explicandis afferre potest utilitatem: Ergo debet Theologus omnium argumentorum genera deponere, & argumentantibus Scholasticis nuncium mittere. Minor probatur. Demonstratio propositiones exigit confessas, & certas, quæ sint conclusionem notiores, & quæ vel inductione, vel sensibus, vel experientia reddantur manifestæ; quarum nulla in Fidei dogmatibus potest occurrere, eò quod ad contemplandum difficiles sunt rerum divinarum rationes. Syllogismus verò ex opinabilibus, & verosimilibus procedens ad veritatis inquisitionem valde est imbecillis. Atque sophisma, & fallax argumentatio in absurda dilabitur, & veritatem minutis ambagibus dissecat: unde elegantissimè in Præfat. ad Apoth. ait Prudentius:

*Idcirco mundi stulta elegit Deus,
Ut concidant sophistica.*

Igitur nulla argumentorum species videtur cum Theologicis disciplinis miscenda. Ita contra Scholasticos irascitur Græculus Scriptur Nicæphorus Gregoras.

17.
Solutio.

Resp. nego min. Ad probationem dico, veram demonstrationem exigere quidem principia, quæ conclusionem sint notiora; sed minimè opus est, ut hæc notitia manifesta sit sensu, atque experimento; nam ad scientiam per demonstrationem comparandam sat est, si principia nota sint lumine superioris scientiæ, quemadmodum *Prospectiva procedit ex principiis notis per Geometriam, & Musica ex principiis notis per Arithmeticam*, ait D. Thomas qu. 1. art. 2. Porro Scholasticæ Theologiæ principia fide, ac revelatione nota sunt, ideòque demonstrationes poterunt inde deduci. Si verò intendat Gregoras, has demonstrationes Catholicæ Fidei non suffragari; jam congruum in solutione 2. Oppos. habuit responsum. Argumenta verò probabilia proferuntur à nobis vel ad solam veritatis ampliorem confirmationem, vel ad probandum ea, quæ licet salva fide possumus ignorare, utiliter tamen, ut dicam infra, discutuntur. Sophismate

deni-

denique non utimur ad implicandos simpliciores, sed ad ipsos compefcendos Sophistas.

Contra Gregoram producant Petavius cap. v. Proleg. & Auctor Bibliothecæ Theologicæ libro 2. sect. 1. Emanuelelem Calecam, qui robustiori oratione contra tetricos, qui nolebant processionem Spiritus Sancti à Patre, & Filio argumentationibus concludi, quemadmodum præfato argumento contendit Nicæphorus, plura veriora, ac solidiora depromit. Ostendit hunc esse sibi contrarium, quoniam contra argumentationem loquitur argumentando: demonstrat Paulum argumentatione redarguere eos, qui ex rebus aspectabilibus noluerunt agnoscere Creatorem: usum esse syllogismi etiam Christum Lucæ cap. XI. v. 20. & Matth. cap. 22. v. 32.: reprehendendos fore Græcos omnes, qui Processionem Spiritus à solo Patre argutissimè conantur inferre, si nefas est processionem ab utroque argumentis conficere: colloquium denique, & communionem de medio tolli, si à Theologia syllogismi penitus excludantur. Hæc breviter delibavi; propterea quod argutatio Gregoræ, si firma esset, efficeret istud tantum, non esse Scholasticen veram scientiam, quod cum ex dictis, tum ex sequenti cap. poterit quisque conjicere falsum esse.

18.
Solutio.

Opp. 5. Recens admodum est in Ecclesia Scholasticæ; atque, ut ei majorem tribuamus antiquitatem, Divi Joannis Damasceni ætatem nequaquam præcedit. Supervacua est igitur, & ad labefactanda bonorum ingenia illepidè à Philosophorum Commentatoribus est adinventata.

19.
Objectio 5.

Resp. dist. ant. Nuperrima est, ac junior, quantum spectat ad methodum, ac partium dispositionem, quæ pro Doctorum arbitrio, si ita lubet, potest etiamnum immutari; concedo: est recens ac nova quantum spectat ad ejus dogmata, vel usum, nego; dogmata enim, quæ propugnamus, perantiqua sunt, & usus ea rationationibus confirmandi, ut dictum est Proposit. 1. & 2., vetustissimus.

20.
Solutio.

Insurgens: Atqui Scholastici opus ac tempus conterunt in pluribus metaphysicis quæstionibus agitandis, quæ apud præcos Ecclesiæ Patres fuerunt prorsus inaudite.

21.
Urgetur.

Resp. Has quæstiones in Theologiam ab ipsis Hæreticis fuisse inductas. Illi enim, ut rudes per elementa mundi à veritate traderent, elegerunt aucupia verborum, ad quæ declinanda necesse

22.
Enervatur
objectum.

fuit

B 3

fuit sacram doctrinam pluribus dissertationibus exornari. Insurgentes enim E. G. Ariani, qui, ut scribit Epiphanius Hæres. 76. in disputandi palæstra diligenter exercitati in id incubuere, ut divini Verbi rationem nova doctrinæ imagine inverterent, & ejus divinitatem trecentis sophisticis argumentis nisi sunt impugnare, Theologos impulerunt, ut de divina, æternaque generatione subtilius & accuratius inquirerent. Idem dicendum est de Sabellianis, Nestorianis, & de Græcis, qui Spiritus Sancti à Filio originem præfractè negantes, in Theologiam disputationes de relationibus, de personarum notione, de principii unitate, aliisque similibus invexerunt. Quid? nonne ipsi Calviniani, ut Christi Corporis in Eucharistia præsentiam impugnent, ex idea Corporis, quod loci extensione circumscribitur, impossibilitatem illius præsentiae in cælo ac in terra demonstrare conantur, provocantes nos ad investigandam corporum, ac specierum naturam? Desinant ergo nos vitreis hisce jaculis lacerare: quippe *didicimus singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentius defenderetur Scriptura Divina, quàm si nulla talis necessitas cogeret*, ait lib. 2. de Dono Persev. cap. 2. Augustinus.

23.
Instantia.

Insistes: In pluribus occupantur Scholastici, quæ non solum inutilia sunt, verum etiam futilia, ac propemodum infana. Hujusmodi sunt supervacaneæ illæ quæstiones, quarum plerasque recenset ad cap. 1. Ep. 1. ad Tim. Desiderius Erasmus. Videtur ergo in Theologis ventosa illa loquacitas, quæ, ut ait D. Bern. sermone 58. in Cant., *sterilitatem magis intulit terris, quàm fertilitatem*.

24.
Solutio.

Primò respondere possem has quoque quæstiones plurimum Theologo utilitatis afferre, quatenus ingenium accuunt, & ad polemicam exercitationem juvenes reddunt instructiores. Nam & milites, priusquàm ineant cum hoste certamen, instruunt se apparenti hostilitate ad bellum; & nautæ, antequàm se navali prælio committant,

Tranquillo prius arma lacu, clavumque, levesque

Explorant remos, atque ipsa pericula discunt.

Ita nimirum Constantino Grimaldo respondet Epist. 1. Aletinus. Bern. verò in eodem libro Serm. 36. satis Theologos commendat, dicens: *Non ignoro, quantum Ecclesiæ profuerint literati sui, sive ad refellendos eos, qui ex adverso sunt, sive ad simplices instruendos*. Sed, ut liberalis sim adversariis; dico Erasmi argumento non impeti Scholasticam, sed eos, qui plures quæstiones prosequuntur, quas *nec juvenes portare possunt, nec senes ferre*, inquit Canus lib. ix. de loc. Th. cap. vii., ubi hæc aliæque Theologorum vitia expolito genere orationis castigat. Quamquàm in delectu quæstionum, quas notat Erasmus, sunt multæ ad depellendas hæreticas cavillationes necessariae, ut demonstrat Petavius cap. v. Proleg. num. vi., quales sunt, an numerus Personarum in Divinis pertineat ad substantiam, an ad relationem; an potestas creandi possit communicari creaturis, an Deus generet Deum, & aliæ id genus quamplurimæ. Multas quoque in ludibrium vertit insulsis putidisque vocabulis, veluti quum eam quæstionem, possitne Deus assumere irrationalem naturam, ita proponit, an hæc propositio Deus est scarabæus, aut cucurbita, tam possibilis sit, quàm hæc, Deus est homo. Et tamen is est, qui de Colloquiorum utilitate ait: *Indecorum est, Theologum joculari*. Erit qui dicat, mirum non esse, vituperari Theologiam ab Erasmo; qui encomium fecit Moriae. At ego homini non succenseo: justè enim ab illo Theologorum ordo lacescit, si tantum jocatur in ociosas illorum disceptatiunculas; nec has ipsas tamen simpliciter improbat, verum eos damnat, qui in his solis Theologica rei puppim, ut ajunt, & proram collocant, quique logomachiis, ut Divus appellavit Paulus, ejusmodi sic occupantur, ut nec Evangelicas, nec Propheticas, nec Apostolicas literas vacet legere: qua moderatione sese excusat in Epist. ad Dorpium. Quod si dixisset ubique, gratias monenti referrem; neque ullâ mordacitate sugillarem hominem in studiis sæpè, multumque versatum, hoc saltem in campo, in quo proci detractorum Scholasticos illiberalitas me fecit nimium expatiari.

CAP.